

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
PEOPLE SATISFACTION TOWARDS THE IMPLEMENTATION OF THE 5 PRECEPTS
VILLAGE PROJECT OF SANGHA IN POTHARAM DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

^[1]พระครูคุณสารานุกูล (ประพัช คุณสารโร) Phrakru KhunSaranukul (Praphat Khunsaro)

^[2]พระราชสมุทรวชิรโสภณ PhraratSamutrawachirasophon

^[3]พระครูวิสุทธานันทคุณ PhrakhruWisutthanantakhun

^{[1] [2] [3]}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Ratchaburi Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: KhunSaranukul@hotmail.com

Article Received: July 23, 2024. Revised: December 25, 2024. Accepted: December 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความพึงพอใจที่อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และรายด้านมีความพึงพอใจที่อยู่ในระดับน้อย คือ ด้านปัญญา ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพและรายได้ ไม่มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ (1) ปัญหา อุปสรรค พบว่า เด็กเยาวชนมีปัญหาด้านการทะเลาะขัดแย้งสภาพสังคมเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีปัญหาด้านอารมณ์ไม่เสมอต้นเสมอปลาย ขาดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์กับหลักธรรมอันเหมาะสมพร้อมนำไปใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และปัญหาเด็กเยาวชนเป็นโรคสมาธิสั้นเพราะติดเกมมากเกินไปทำให้สติปัญญาลดน้อยลง (2) ข้อเสนอแนะ ได้แก่

ควรมีการรณรงค์สนับสนุนให้ประชาชนน้อมนำเอาหลักโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและป้องกันยาเสพติด ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตใจของตนโดยการรักษาศีลฝึกสมาธิเพื่อต้านกับสภาพเศรษฐกิจ ควรสนับสนุนการนำหลักธรรมมันเหมาะสมดิงามมาปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตสัมมาอาชีพอายเป็นรูปธรรม และควรสนับสนุนการเพิ่มทักษะความรู้ด้วยการเข้ารับการฝึกอบรมด้านการพัฒนาสติปัญญา

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ประชาชน, การดำเนินงานโครงการ, หมู่บ้านรักษาศีล 5, คณะสงฆ์

ABSTRACT

This research aims to 1) study the satisfaction of the people towards the implementation of the 5 Precepts Village Project, 2) compare the opinions towards the satisfaction of the people towards the implementation of the 5 Precepts Village Project of the Sangha of Photharam District, Ratchaburi Province, classified by personal factors, and 3) study the problems, obstacles, and suggestions for the satisfaction of the people towards the implementation of the 5 Precepts Village Project. This research is a mixed-method research. The quantitative research used a questionnaire with a sample of 399 people. The data were analyzed by finding the frequency, percentage, mean, standard deviation, and testing the hypothesis by using t-test, F-test, and one-way analysis of variance. The qualitative research was conducted by interviewing 9 key informants. The data were analyzed by content analysis. The results of the research were as following: 1) The satisfaction of the people towards the implementation of the 5 Precepts Village Project of the Sangha of Photharam District, Ratchaburi Province was at a moderate level overall. When considering each aspect, there was a moderate level of satisfaction in 3 aspects: emotional, physical, and social, and the aspect with a low level of satisfaction was intellectual, respectively. 2) Comparison of opinions on public satisfaction with the implementation of the 5 Precepts Village Project of the Sangha of Photharam District, Ratchaburi Province, classified by personal factors, found that personal factors, namely age, had a statistically significant effect on public opinions on the overall satisfaction of the 5 Precepts Village Project at the 0.01 level. As for personal factors, namely gender, education, occupation, and income, had no effect on public opinions on the overall satisfaction of the 5 Precepts Village Project. 3) Problems, obstacles, and suggestions (1) Problems, obstacles, found that children and youth had problems with conflicts, the social and economic conditions caused people to have inconsistent emotional problems, lacked application of the sufficiency economy principle with appropriate Dhamma principles and ready to be applied to create tangible benefits, and the problem of children and youth having attention deficit hyperactivity disorder because they were addicted to games, which reduced intelligence. (2) Suggestions included: There should be a campaign to encourage people to use the 5 Precepts Village Project principles to develop their quality of life and prevent drug addiction. They should organize activities to promote their mental health by keeping the

precepts and practicing meditation to keep up with the economic situation. They should support the application of the principles of Dhamma, which were appropriate and good, to apply the Sufficiency Economy to their way of life and proper occupations in a tangible way. They should also support the increase of their skills and knowledge by participating in training in intellectual development.

Keywords: Satisfaction, People, Project Implementation, 5 Precepts Village, Sangha

บทนำ

เมื่อการกล่าวถึงศีลโดยเฉพาะศีล 5 จะเป็นที่น่าทึ่งกันดีในหมู่ชาวพุทธ เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่มีมาก่อนการอุบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า ดังปรากฏในอรรถกถาสังคหสูตรศีล 5 และศีล 10 มีมาก่อนการเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า ในอรรถธรรมบท ภิกขุวรรคได้แสดงไว้ว่า ศีล 5 ชื่อว่า กุรุธรรม (หลักปฏิบัติของชาวพุทธในอดีต) หนึ่งหลักปฏิบัติที่มีลักษณะคล้ายกับศีล 5 นี้มีปรากฏในศาสนาอื่น เช่น ศาสนาเซน เป็นต้น แต่หลักปฏิบัติที่คล้ายศีล 5 ในศาสนาเซนเรียกว่า มหาพรต เป็นข้อปฏิบัติสำหรับนักบวช และจัดเรียงลำดับไม่ตรงกัน ซึ่งนักบวชในศาสนาจะต้องปฏิบัติตามกฎมหาพรตนี้ กล่าวคือ ละเว้นการทำร้ายสิ่งมีชีวิตทุกชนิด ไม่พูดเท็จ ไม่ลักขโมย ไม่เสพเมถุน ไม่ครอบครองทรัพย์สิน และไม่บริโภคอาหารในเวลากลางคืน (ธนู แก้วโอภาส, 2547) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติสากลของมนุษย์ผู้ปรารถนาความสงบสุขเพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องอยู่ร่วมกัน เป็นหมู่เป็นพวกสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ในขณะที่มนุษย์มีไม่มากปัญหาก็ไม่มาก แต่เมื่อมนุษย์มีจำนวนมากปัญหาและความยุ่งยากก็มีมากขึ้น ดุจเงาตามตัว ฉะนั้น (ธนิต อยู่โพธิ์, 2546) ในพระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงหลักศีล 5 ในคัมภีร์อังคตตริณิกายปัจจุณินบาต กล่าวไว้ว่าธรรมเป็นเหตุให้ถูกเชิญไปอยู่ในสวรรค์ ความว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม 5 ประการ ย่อมเป็นเหมือนถูกเชิญไปอยู่ในสวรรค์ คือ บุคคลเป็นผู้งดเว้นจากปาณาติบาต 1 เป็นผู้งดเว้นจากอทินนาทาน 1 เป็นผู้งดเว้นจากกาเมศุมิฉฉาจาร 1 เป็นผู้งดเว้นจากมุสาวาท 1 เป็นผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท 1 (อง.ปญจก. (ไทย) 22/145/141-142)

ปัจจุบัน มีโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และหน่วยงานราชการในพื้นที่ได้ร่วมกันนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคาสอนทางพระพุทธศาสนาอันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า “หมู่บ้านรักษาศีล 5” (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2547)

คณะสงฆ์อำเภอโพธาราม เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักทางพระพุทธศาสนา “ศีล 5” เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ยังคงประสบปัญหาอุปสรรคเช่นเดียวกับในพื้นที่อื่น ดังที่ปรากฏในผลการวิจัยจำนวนมาก อาทิเช่น พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องความหมาย

ของศีล และรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นการละเมิดศีล 5 โดยจะรับรู้เรื่องศีล 5 จากสื่อโทรทัศน์มากกว่าสื่ออื่นๆ ส่วนพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันจะละเมิดศีลข้อ 1 เพราะต้องตบยุงหรือแมลงที่มารบกวน ละเมิดศีลข้อ 2 โดยทุจริตในการสอบ ลอกการบ้านหรือรายงานของเพื่อน ละเมิดศีลข้อ 4 โดยเล่าเรื่องไม่ตรงกับความจริงต่อพ่อแม่และละเมิด ศีลข้อ 5 โดยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สำหรับศีลข้อ 3 พบว่า ไม่ค่อยละเมิดหรือนานๆ ครั้งจึงจะทำผิดศีลข้อนี้ เพราะส่วนใหญ่จะรักและซื่อสัตย์ต่อแฟน (เสาวรีย์ ตะโพนทอง, กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร, 2558)

นอกจากนี้ การปฏิบัติตามศีล 5 ในชีวิตประจำวันของประชาชน พบว่า 1) ด้านปาณาติบาต ได้แก่ ขาดการจัดอบรมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ให้แก่ประชาชนหลีกเลี่ยงการประกอบอาชีพขัดกับศีลธรรม เช่น ค้าสัตว์ที่มีชีวิต 2) ด้านอนินนาทาน ได้แก่ ขาดการสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ซึ่งควรนำศีลข้อ 2 มาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 3) ด้านกาเมสุมิฉฉาจาร ได้แก่ ขาดแสดงให้เห็นโทษของการผิดศีลข้อ 3 อย่างเป็นรูปธรรม 4) ด้านมุสาวาท ได้แก่ ขาดปลูกฝังให้ประชาชนมีพฤติกรรมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และ 5) ด้านสุราเมรัย ได้แก่ ขาดการอบรมให้ประชาชนรู้เท่าทันถึงโทษของ สุราของมีนเมาที่มีต่อร่างกาย รวมถึง บุหรี่ ยาตม ยานัตถ์ (อุทัย เอกสะพัง, พระครูโกศลศรีทธารธรรม และดิเรก นุ่นกลา, 2558)

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมา ประกอบกับการที่ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในคณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธีเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 136,745 คน (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดราชบุรี, 2565) โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากรที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน จำนวน 399 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการในพื้นที่ จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอโพธาราม จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ผู้อำนวยการสถานศึกษาในอำเภอโพธาราม จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือ 3) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 4) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.804 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความพึงพอใจที่อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และรายด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านปัญญา ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาพรวม

ที่	ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับความพึงพอใจ		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ด้านร่างกาย	3.05	0.27	ปานกลาง
2	ด้านอารมณ์	3.35	0.23	ปานกลาง
3	ด้านสังคม	2.94	0.18	ปานกลาง
4	ด้านปัญญา	2.50	0.16	น้อย
ภาพรวม		3.46	0.11	ปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย

2.1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า 1) เด็กเยาวชนมีปัญหาด้านการทะเลาะขัดแย้ง และปัญหาด้านยาเสพติดก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา 2) สภาพเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีปัญหาด้านอารมณ์ไม่เสมอต้นเสมอปลาย 3) ขาดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์กับหลักธรรมอันเหมาะสมพร้อมนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม 4) ปัญหาเด็กเยาวชนเป็นโรคสมาธิสั้นเพราะติดเกมมากเกินไปทำให้เกิดประโยชน์น้อยอย่างเป็นรูปธรรม 4) ปัญหาเด็กเยาวชนเป็นโรคสมาธิสั้นเพราะติดเกมมากเกินไปทำให้เกิดสติปัญญาลดน้อยลง

3.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า 1) ควรมีการรณรงค์สนับสนุนให้ประชาชนน้อมนำเอาหลักโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและป้องกันยาเสพติด 2) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตใจของตนโดยการรักษาศีลฝึกสมาธิเพื่อทันกับสภาพเศรษฐกิจ 3) ควรสนับสนุนการนำหลักธรรมอันเหมาะสมมาปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตสมาธิอย่างป็นรูปธรรม 4) ควรสนับสนุนการเพิ่มทักษะความรู้ด้วยการเข้ารับการฝึกอบรมด้านการพัฒนาสติปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ใช้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นเครื่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ทุกชุมชน โดยเชื่อมั่นในศักยภาพของสมาชิกในชุมชนในฐานะมนุษย์ที่มีความสามารถในการยกระดับการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยยึดหลักปฏิบัติตามหลักการของ ศีล 5 ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นหลัก แต่โครงการนี้ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เท่าที่ควร เพราะยังเข้าไม่ถึงกับกลุ่มคนอีกหลายกลุ่ม อีกทั้งประชาชนยังมีสภาพปัญหาต่างๆ ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ ปัญหาด้านยาเสพติด และปัญหาเด็กเยาวชนติดเกมส่งผลทำให้การศึกษาเสื่อมถอยลง ดังนั้นทุกฝ่ายจึงร่วมกันเป็นหนึ่งใจในกลไกทางสังคมที่มีหน้าที่สร้างเสริมจิตสำนึกในศีลธรรมแก่คนในสังคม ส่งเสริมให้เล็งเห็นความสำคัญของศีลในระดับสูง เป็นพื้นฐานแห่งการปฏิบัติสมาธิและปัญญา เพื่อหวังผลในปัจจุบัน คือ ประโยชน์ในการพัฒนาการดำรงวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านและชุมชนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข สรรวมระว่างกายวาจาของตนไม่ให้เบียดเบียนคนอื่นทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ไม่พูดเท็จทุจริต และไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดความประมาทต่างๆ ด้วย ดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดคล้องกับที่ นาคพล เก็นชัย (2560) ได้วิจัยเรื่อง “วิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า สภาพ (การปฏิบัติ) การดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านบริบทโครงการ โดยมีการปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรู้ เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และประเทศชาติ ให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็น สนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนนำหลักศีล 5 กลับคืนมาสู่ชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมรักษาศีล 5 ทุกวันพระและเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติรองลงมาคือ ด้านผลผลิต โดยสมาชิกในครอบครัวและในหมู่บ้านสามารถรักษาศีล 5 ได้ทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกามและประชาชนนิยมเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น ปฏิบัติตนในกรอบศีลธรรม เป็นคนดี เสียสละ มีจิตอาสา งดการจำหน่ายสุราในวันพระ ทั้ง ละ เลิกอบายมุขเพิ่มขึ้น และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐยังมีน้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ซึ่งโดยทั่วไปได้รับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ สิ่งของและสิ่งอำนวยความสะดวกจากภาคเอกชนทุกภาคส่วนและญาติโยมผู้เข้าปฏิบัติธรรมและมีการจัดสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านให้สะอาดร่มรื่นร่มเย็นถูกสุขอนามัยตามวิถีอีสาน สอดคล้องกับที่พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง “หมู่บ้านรักษาศีล 5: รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยตรง ได้กำหนดไว้ใน 2 ประการ คือ (1) การสร้างเครือข่าย คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล 5 เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล 5 ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการ คือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจ มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกัน และกันและการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (2) การประชาสัมพันธ์ส่งเสริมความดี คือการประกาศ เชิญชวนประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ทำความดี ด้วยการรักษาศีล 5 ในชีวิตประจำวัน สำหรับแนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนจะต้องสร้างชุมชนต้องมีผู้นำที่ตั้งตนอยู่ในศีล 5 มีการสร้างกฎกติกาและมีการเคารพกฎกติกา อยู่ร่วมกันโดยใช้หลักความเมตตา ไม่ตามกระแสวัตถุนิยม คือมีความพอเพียง ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ และมีความพร้อมเพียง มีความสามัคคีของหมู่คณะ สอดคล้องกับที่สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ (2559) ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างหลักประกันชีวิตตามหลักศีล 5 ในจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างหลักประกันชีวิต มีดังนี้ (1) บุคคล: ควรมีการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกตระหนัก (2) ครอบครัว: ผู้ใหญ่ทั้งที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายและพ่อแม่ ควรประพฤติปฏิบัติตนเองให้เป็นต้นแบบที่ดีแก่เยาวชน ฝึกฝนให้ใช้หลักการโยนิโสมนสิการคือการพิจารณาไตร่ตรองถึงคุณค่าการดำรงชีวิต เพื่อให้อยู่บนรากฐานแห่งความพอดีและเพียงพอต่อการดำรงในโลกปัจจุบัน ไม่หลงไปตามกระแสของโลกมาตา (3) สังคม: เคารพและเชื่อฟังในกฎสังคม ไม่คิดร้าย ปองร้าย ไม่เอาัดเอาเปรียบกันและกัน อีกทั้งยังเป็นรากเหง้าของการสร้างวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชุมชน (4) สื่อ: บทบาทให้ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้องแก่บุคคล ชุมชน บุคคล และสังคมมีความรู้และเข้าใจง่ายต่อการปกครองของผู้นำ ทำให้สังคมอยู่สงบสุขร่มเย็น (5) องค์กร: ปกครองท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนก็ตาม ควรมีการสนับสนุนกิจกรรม การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และสร้างรูปแบบกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้ทุกคนได้เข้าใจในหลักศีล 5 เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สร้างรูปแบบและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามแก่ชุมชน สอดคล้องกับที่ พูลศักดิ์ หอมสมบัติ (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า หลักเบญจศีล คือ การรักษากายและวาจาให้มีความเป็นปกติมี 5 อย่าง คือ (1) การห้าม ฆ่าสัตว์ (2) ห้ามลักทรัพย์ (3) การห้ามประพฤติผิดในกาม (4) การห้ามพูดปด และ (5) การห้ามดื่มสุราและเมรัย โดยมีหลักธรรมที่ส่งเสริมการรักษาศีลจำนวน 5 อย่าง คือ (1) หลักเบญจธรรม (2) หลักวิริย (3) หลักขันติโสรัจจะ (4) หลักสติสัมปชัญญะ และ (5) หลักปัญญา การรักษาศีลเป็นประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม ส่วนการไม่รักษาศีลเป็นโทษต่อตนเองและสังคม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: ชาวประชาเป็นสุขมีหน่วยงานขับเคลื่อนของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มี 3 หน่วยงาน คือ (1) วัด/พระสงฆ์ (2) บ้าน/ชุมชน และ 3 สถานศึกษา/ หน่วยงานอื่นๆ มีวัตถุประสงค์คือทำให้พุทธศาสนิกชนตระหนักถึงคุณสมบัติ และความสำคัญและหน้าที่ความเป็นพุทธศาสนิกชนตลอดจนประโยชน์ของการรักษาศีล 5 รูปแบบและกิจกรรมเสริมสร้างการรักษาศีล 5 ของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานีมี 3 อย่างคือ (1) การให้ทาน (2) การฟังธรรม และ (3) การปฏิบัติธรรม ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักของศีล 5 มี 3 อย่าง คือ (1) การมีศรัทธา (2) ความเป็นกัลยาณมิตร (3) ความมีปัญญา โดยการรักษาศีลมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงการดำเนินชีวิต

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นมีต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อภิพรายผลได้ดังนี้

2.1 เพศ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายคือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โดยไม่แบ่งแยกเพศ อายุ การศึกษา สาขาอาชีพ และรายได้ ดังนั้น ปัจจัยด้านเพศ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ พระสมุห์ชัยรัตน์ สีลวฑฒโน (ภูมาลี) (2569) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมกรรมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสวนหลวง จังหวัดสมุทรสาคร” พบว่า เพศ ทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 อายุ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายคือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โดยไม่แบ่งแยกเพศ อายุ การศึกษา สาขาอาชีพ และรายได้ ดังนั้น ปัจจัยด้านอายุ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติ 0.01 ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ พระมหาอภิวัชร อภิวัชโร (โภคสวัสดิ์) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า อายุ ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมี

2.3 การศึกษา จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายคือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โดยไม่แบ่งแยกเพศ อายุ การศึกษา สาขาอาชีพ และรายได้ ดังนั้น ปัจจัยด้านการศึกษา จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ พระครูพัฒนวิสิทธิ์ (สมชาย อลูชลีโย) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในตำบลบ่อกระดาน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี” พบว่า การศึกษา ทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.4 อาชีพ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายคือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โดยไม่แบ่งแยกเพศ อายุ การศึกษา สาขาอาชีพ และรายได้ ดังนั้น ปัจจัยด้านอาชีพ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ จิรัชย์ วงศ์ชารี (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พบว่า อาชีพ ส่งผลให้เกิดความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

2.5 รายได้ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยไม่แบ่งแยกเพศ วัย การศึกษา ภูมิปัญญา หรือสาขาอาชีพ ดังนั้น ปัจจัยด้านรายได้ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ สุภาพร

วัชรคุปต์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการรักษาศีล 5 ของประชาชนในหมู่บ้าน รักษาศีล 5 นำร่องอำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” พบว่า รายได้ ทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดังนี้ ด้านร่างกาย ควรมีการรณรงค์สนับสนุนให้ประชาชนน้อมนำเอาหลักโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและป้องกันยาเสพติด ด้านอารมณ์ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตใจของตนโดยการรักษาศีลฝึกสมาธิเพื่อทันกับสภาพเศรษฐกิจด้านสังคม ควรสนับสนุนการนำหลักธรรมมันเหมาะสมดิงามมาปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตสัมมาอาชีพอายเป็นรูปธรรม และด้านปัญญา ควรสนับสนุนการเพิ่มทักษะความรู้ด้วยการเข้ารับการฝึกอบรมด้านการพัฒนาสติปัญญา สอดคล้องกับที่ พระมหาอุทตนา นรเชฎฺโฐ และจุฑารัตน์ ทองอินจันทร์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวคิด ตัวชี้วัด องค์ประกอบ บทเรียน และบูรณาการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” จากผลการวิจัยพบว่า การตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยด้วยการประยุกต์ใช้หลักการและแนวปฏิบัติตามศีล 5 ในทางพุทธศาสนาให้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ตามตัวชี้วัดที่มีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมีองค์ประกอบ คือ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ ทั้งนี้ การถอดบทเรียนจากหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พบว่า ชุมชน/หมู่บ้านแต่ละแห่งมีจุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านพระพุทธบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน มีจุดเด่นที่สำคัญ คือ การที่ชาวบ้านทุกคนมีความเคารพศรัทธาในครูบาชัยยะวงศาพัฒนา (ครูบาวงศ์) เป็นอย่างมาก แม้ว่าท่านจะมรณภาพไปแล้วเป็นเวลานานถึง 17 ปี แต่บารมีหรือคุณความดีของท่าน โดยเฉพาะคำสอนของท่านที่ให้ชาวบ้านบริโภคอาหารมังสวิรัต ไม่ให้บริโภคเนื้อสัตว์ ไม่ให้เลี้ยงสัตว์ เป็นคำสอนที่ชาวบ้านยังคงยึดถือปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน คนในชุมชนแห่งนี้จึงไม่มีปัญหาเรื่องการละเมิดศีล 5 ข้อที่ 1 ว่าด้วยการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชนนี้ที่สำคัญ คือการขาดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง แม้ว่าคนในชุมชนแห่งนี้จะมีวิถีชีวิตที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการของศีล 5 แต่พวกเขาปรึกษาและปฏิบัติในฐานะที่เป็นหลักปฏิบัติที่สืบต่อกันมา จากข้อห้ามของครูบาวงศ์เท่านั้น ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศีล 5 มากนัก แม้แต่จะเรียงลำดับศีล 5 อย่างถูกต้องยังไม่ได้เลย ในขณะที่บ้านลำทับ ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ มีลักษณะเฉพาะตนที่สำคัญคือคนในชุมชนมีความรู้ ตระหนักถึงภัยที่มีต่อพระพุทธศาสนาและพยายามหาทางที่จะปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาอย่างมีระบบ รูปแบบที่จะดำเนินการในอนาคตอาจจะเป็นการจัดตั้งอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาเลยก็ได้ นับว่าเป็นชุมชนชาวพุทธที่ดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างก้าวกระโดดตามระยะเวลาที่ 3 ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระหว่างปี พ.ศ. 2558-2560 มีความคิดก้าวไกลไปถึงการมีอาสาสมัครปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาในพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชน เพราะพวกเขาเริ่มตระหนักถึงภัยที่กำลังเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อชุมชนชาวพุทธโดยตรง

3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านอารมณ์ อยู่ในระดับคุณภาพที่ดี โดยมีการขับเคลื่อนดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาตลอด มีการปรับประยุกต์บูรณาการ

โครงการร่วมกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ชุมชน และการศึกษาสงเคราะห์ในสถานศึกษา โดยผ่านรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนทั้งส่วนราชการ ผู้นำชุมชน พ่อค้าประชาชน จนก่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นี้ นับได้ว่าคณะสงฆ์อำเภอโพธารามมีบทบาทหน้าที่สำคัญหลักเป็นเป็นฟันเฟืองใหญ่ในการขับเคลื่อนโครงการจนเกิดเป็นรูปธรรมที่สามารถเข้าถึง เข้าใจ ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ พระอธิการกิตติ ยุติธรรม (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ศีล 5 เพื่อสร้างความมั่นคงใน ชีวิตของชุมชนสวาทะถิ” ผลการวิจัยพบว่า ศีล 5 นั้นเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็น หลักปฏิบัติของ ชาวพุทธและชาวโลกด้วย ซึ่งมนุษย์ในสมัยก่อนนั้นยังเป็นผู้มีความปกติดีอยู่ คือ ไม่ฆ่า สัตว์ ไม่ลัก ทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่เสพของมีนเมา เมื่อต่อมาได้วิวัฒนาการขึ้น ทั้งใน ด้านดีและด้านไม่ดี ซึ่งในปัจจุบันนี้สังคมมนุษย์ให้ความสำคัญวัดภายนอกมาก แต่ตรงกันข้าม ทางด้านจิตใจกับเสื่อมถอยลงจากศีลธรรมและคุณธรรมไปเรื่อย ๆ ผู้คนให้ความสำคัญกับวัตถุ ภายนอกที่เป็นทรัพย์สินเงินทอง ไม่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ ด้วยเหตุนี้คนในสังคมปัจจุบัน จึงมี กิเลสครอบงำจิตใจ ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง และประพฤติผิดในศีล 5 ซึ่งก่อให้เกิด การเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินกัน การจะมีความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของบุคคลากร วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์นั้น จะต้องประยุกต์ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลากรวิทยาลัยสงฆ์ บุรีรัมย์ ต้อง ประกอบด้วยหลักการ คือ (1) หลักป้องกันการฆ่าสัตว์ (2) หลักป้องกันการลักทรัพย์ (3) หลักป้องกัน การประพฤติผิดในกาม (4) หลักป้องกันการพูดเท็จ และ(5) หลักป้องกันการเสพ ของมีนเมา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ การพัฒนาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดังนี้

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่างกาย ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่างกาย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ ไม่ทะเลาะขัดแย้งกันและมีส่วนทำให้มีความคิดที่ดี พุทธิ ทำดี คนรอบข้างดีมีความสุข และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีมีเหตุผลความพอประมาณในการดำเนินชีวิต โดยการน้อมนำหลักพุทธธรรมตามหลักการของศีล 5 ไปปรับประยุกต์ประพฤติปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านอารมณ์ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านอารมณ์ ได้แก่ การเพิ่มทักษะทางอารมณ์เพื่อพัฒนาด้านจิตใจเป็นหลักช่วยทำให้การรักษาสัมพันธภาพอันมีจิตอาสาที่ดีต่อกัน สร้างอารมณ์อันสงบร่มเย็นอันก่อให้เกิดการสร้างที่ดีต่อกัน และการส่งเสริมสุขภาพจิตศีลฝึกสมาธิเป็นนิตย เพิ่มศักยภาพและเพิ่มทักษะในการควบคุมทางอารมณ์ โดยการนำหลักพุทธธรรมมาปรับประยุกต์เพื่อพัฒนาอารมณ์ตนเองสามารถรู้จักใช้หลักของเหตุและผลในการแก้ปัญหาดีกว่าการแก้ปัญหาด้วยอารมณ์

3. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสังคม ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสังคม ได้แก่ การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความประพฤดีเรียบร้อยดีงาม มีระเบียบวินัย มีจิตอาสา มีกตัญญูสามัคคีปรองดองทางสังคมร่วมกัน และมีกรอบความ

ร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข สร้างความรู้ความเข้าใจ ความสามัคคี
 ประองตองในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตลอดจนการมีส่วนร่วมช่วยรณรงค์ให้คนในสังคมช่วยกันป้องกันโทษภัย
 จากการดื่มสุราและเสพยาเสพติด

4. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอ
 โพนาราม จังหวัดราชบุรี ด้านปัญญา ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล
 5 ของคณะสงฆ์อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี ด้านปัญญา ได้แก่การเพิ่มทักษะความรู้ทางปัญญาเพื่อพัฒนา
 สร้างหลักประกันให้กันชีวิตในทุกด้าน และการเพิ่มทักษะความรู้ทางปัญญาเพื่อพัฒนาสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ
 ชีวิตในการดำเนินชีวิตให้มีความสงบและความปลอดภัย ตลอดจนการเพิ่มทักษะความรู้ทางปัญญาเพื่อนำไป
 พัฒนาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พร้อมนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และใช้เป็นหลักในการ
 ตัดสินใจแก้ปัญหา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานทางรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้เพียงพอต่อความต้องการหรือความจำเป็นตามสภาพจริง เพราะว่าโครงการนี้สามารถช่วยแบ่งเบาภาระงานภาครัฐในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน

1.2 คณะสงฆ์พร้อมเครือข่ายทุกฝ่ายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และพัฒนาบุคลากร

1.3 คณะสงฆ์ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนร่วมควรสร้างกิจกรรมทางสังคมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองของคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้และเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในระดับจังหวัด

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมในของสถาบันทางสังคมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดราชบุรี. (2565). **แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ.**

2566-2570. ราชบุรี: คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดราชบุรี.

ธนิต อยู่โพธิ์. (2546). **อานิสงส์ศีล 5.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธนู แก้วโอภาส. (2547). **ศาสนาโลก.** กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง.

นาคพล เกินชัย. (2560). **วิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัด**

ขอนแก่น. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายจිරชัย วงศ์ชาลี. (2564). **การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ของหมู่บ้านรักษาศีล 5**

ในอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูพัฒนวิสิทธิ์ (สมชาย อญชลีโย). (2564). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล**

ศีล 5 ในตำบลบ่อกระดาน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ. (2559). **หมู่บ้านรักษาศีล 5: รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้าง**

วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหายุทธนา นรเชฎฐโธ และจุฑารัตน์ ทองอินจันทร์. (2561). **แนวคิด ตัวชี้วัด องค์ประกอบ บทเรียน**

และบูรณาการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาอภิวัชร อภิวัชโร (โภคสวัสดิ์). (2563). **คุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนหนองจอก อำเภอนาทม จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์ชัยรัตน์ สีสวตโน (ภูมาลี). (2565). **ศึกษาพฤติกรรมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสวนหลวง จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการกิตติ ยุติธโร. (2559). **การประยุกต์ศีล 5 เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตของชุมชนสาวะถี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พูลศักดิ์ หอมสมบัติ. (2559). **ครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์. (2559). **กระบวนการสร้างหลักประกันชีวิตตามหลักศีล 5 ในจังหวัดลำปาง**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2547). **คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุภาพร วัชรคุปต์. (2558). **พฤติกรรมการรักษาศีล 5 ของประชาชนในหมู่บ้านรักษาศีล 5 นำร่อง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสาวรีย์ ตะโพนทอง, กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร. (2558). **พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษารัฐบาลในกรุงเทพมหานคร**. รายงานการวิจัย. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- อุทัย เอกสะพัง, พระครูโกศลศรีธรรมา และดิเรก นุ่นกลา. (2558). **ศึกษาการปฏิบัติตามศีล 5 ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านชุมชนคังยาง ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ. 2(2). 53-65.